

Ministrui Pirmininkui Sauliui Skverneliui

2020.05.04 Nr. 020028

Vyriausybės kanclerio pirmajam pavaduotojui,
Valstybės lygio ekstremalios situacijos priemonių
taikymo verslui darbo grupės vadovui Lukui Savickui

DĖL KELIONIŲ ORGANIZATORIŲ PATIRTŲ NUOSTOLIŲ VYKDŽIUS REPATRIACINIUS SKRYDŽIUS ATLYGINIMO

Pakartotinai kreipiamės į Jus dėl pasaulyje susidariusios situacijos dėl SARS-coV-2 viruso pandemijos (toliau – COVID-19 virusas), nuo kurios ypač nukentėjo turizmo verslas, prašydami išnagrinėti prašymus, kurie jau buvo išsakyti ankstesniuose kreipimuose (2020-03-18 dienos Lietuvos turizmo asociacijos raštas Nr. 020010 etc.), tačiau nei Lietuvos turizmo asociacija, nei atskiri kelionių organizatoriai nėra sulaukę jokios oficialios pozicijos ir atsakymų į žemiau rašte išdėstytus prašymus.

Turizmo verslas ypatingai greitai ir jautriai reaguoja į tokius įvykius kaip pandemija, nes yra tiesiogiai priklausomas nuo aviacijos ir kitų rūšių transporto veiklos ribojimų, Lietuvos ir užsienio valstybių sprendimų, ribojančių judėjimą (atvykimą, išvykimą ir pan.), kitų priemonių, skirtų COVID-19 viruso pandemijai suvaldyti (tokių kaip karantino paskelbimas, masinių renginių ribojimas, lankytinų vietų uždarymas ir kt.). Kelionių organizatoriai savo veikloje vadovaujasi:

1. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos rekomendacijomis dėl atsargos priemonių vykstant į atskiras valstybes, ypatingai kai į jas rekomenduojama nevykti. **Pažymime, kad tokios URM rekomendacijos nevykti į tam tikras šalis teisiniu požiūriu yra vertinamos kaip draudimas vykti į tas šalis. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, nagrinėjanti vartojimo ginčus tarp kelionių organizatorių ir turistų, nuosekliai laikosi pozicijos, kad esant tokiai situacijai, t.y. URM paskelbus rekomendaciją nevykti į atskiras valstybes, turistai turi teisę atsisakyti nuo sutarties ir atgauti visas už keliones sumokėtas sumas, o kelionių organizatorius privalo jas grąžinti;**
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir kitų viešojo administravimo institucijų sprendimais dėl ekstremalios, nepaprastos padėties, visuotinės mobilizacijos padėčių paskelbimo ir pan.

Ne mažesnę įtaką verslui daro ir tai, jei grįžus iš kelionės yra nustatomi tam tikri ribojimai, kaip pvz. saviizoliacija, karantinas ir t.t. Taigi, net jei tuo metu negalioja oficialus draudimas vykti į šalį, tačiau grįžus iš jos Lietuvos Respublikos piliečiams taikomi apribojimai, dėl ko jie negali vykti į darbą, vaikai negali lankyti mokyklos ir pan., tai iš esmės sukelia tas pačias pasekmes, turistai reikalauja nutraukti organizuotų kelionių sutartis ir grąžinti jiems sumokėtas sumas, nepaisant to, kad nėra kelionių organizatoriaus kaltės bei oficialių viešojo administravimo institucijų draudimų keliauti. Tokia situacija dėl COVID-19 Lietuvos Respublikoje susiklostė jau nuo 2020-02-26 dienos.

Repatriacijos eiga

2020-02-26 Lietuvos Respublikos Vyriausybė paskelbė ekstremalią padėtį Lietuvoje. Kelionių organizatoriai pirmąsias COVID-19 pasekmes pajuto jau 2020-02-28, kai URM, atsižvelgdama į PSO rekomendacijas dėl COVID-19 viruso suvaldymo priemonių, priėmė rekomendaciją Lietuvos piliečiams nevykti į Italijoje esančius Lombardijos, Pjemonto, Veneto regionus, kuriuose pradėjo plisti minėtas virusas. Į šią rekomendaciją kelionių organizatoriai reagavo nedelsiant – 2020-02-29 paskutiniu skrydžiu iš **Italijos** Bergamo oro uosto buvo repatrijuoti visi turistai iš minėtuose Italijos regionuose esančių slidinėjimo kurortų. Siekiant kuo skubiau ir saugiau parvežti turistus, iš Lietuvos buvo siunčiamas tuščias lėktuvas, o visa vėlesnė kovo mėn. Italijos skrydžių programa buvo atšaukta, t.y. nauji keliautojai nevyko. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nurodytu laikotarpiu Italijos vyriausybė nesiėmė jokių griežtų priemonių ir nedraudė vykdyti skrydžius į Italiją, siekdama palaikyti vietinę ekonomiką. Dėl nurodytų Italijos vyriausybės veiksmų, kelionių organizatorių partneriai Italijoje (vietiniai viešbučiai, apgyvendinimo paslaugų tarpininkai bei kiti faktiniai paslaugų teikėjai) nesutinka grąžinti kelionių organizatorių sumokėtų avansų, motyvuodami tuo, jog Italijos vyriausybė nebuvo paskelbusi jokių apribojimų atvykti/išvykti iš Italijos ar kitaip riboti viešbučių veiklą. Paslaugų teikėjai argumentuoja, jog Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos rekomendacijos buvo perteklinės ir nepagrįstos, todėl jie

nemato pagrindo grąžinti sumų ar netaikyti baudų. Tokiu būdu, operatyviai ir konstruktyviai vykdę Lietuvos viešojo administravimo institucijų sprendimus, siekdami užkardyti galimas neigiamas pasekmes, dėl priverstinio turistų parvežimo bei skrydžių programos nutraukimo, esame patyrę tiesioginius nuostolius (Šiai dienai taip pat nėra išspręsti klausimai dėl piniginių lėšų susigrąžinimo iš Italijoje veikiančių paslaugų teikėjų ar tarpininkų, o tarptautinis bylinėjimasis dėl nurodytų priežasčių yra labai brangus ir neefektyvus).

2020-03-12 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras – valstybės lygio ekstremalios situacijos valstybės operacijų vadovas (toliau – Sveikatos apsaugos ministras) priėmė sprendimą Nr. V-345, kuriuo **Susisiekimo ministerija ir URM įpareigotos pasirūpinti Lietuvos piliečių pargabenimu iš 10 šalių, tame tarpe Italijos Respublikos ir Ispanijos Karalystės**, o vėliau Sveikatos apsaugos ministro sprendimu Nr. V-347 nustatyti draudimai vykti į šias šalis. Atsižvelgiant į tai, kelionių organizatoriai nedelsiant įvykdė keliautojų repatriaciją iš Ispanijos Karalystės (Tenerifės salos).

2020-03-14 Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 207, kuriuo paskelbė karantiną Lietuvos Respublikos teritorijoje (toliau – Nutarimas). Nutarimo 3.14 punkte numatyta, kad Lietuvos Respublikos piliečiams draudžiama išvykti iš Lietuvos Respublikos, išskyrus atvejus, kai jie grįžta į savo gyvenamąją vietą, vyksta į savo darbo vietą, taip pat Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimu. Tuo tarpu URM rekomendacijoje keliautojams nurodoma: Dėl koronaviruso nuo kovo 19 d. iki balandžio 15 d. Egipte uždrausti tarptautiniai skrydžiai į ir iš šalies, tame tarpe ir užsakovieji skrydžiai. Po draudimo įsigaliojimo leidžiama tuštiems lėktuvams (užsakovieji ir komerciniai skrydžiai) atskristi į **Egiptą** ir iš šalies išskraidinti keleivius. Panaši situacija susiklostė ir **Jungtiniuose Arabų Emyratuose**, kur buvo atšauktas bevizis režimas, Lietuvos Respublikos piliečiai čia nebebuvo įleidžiami, buvo vykdomas tik repatriacinis skrydis iš Dubajaus.

Tokiu būdu, laikotarpiu nuo 2020-02-29 iki 2020-03-18 dienos buvo įvykdyta 16 repatriacinių skrydžių. Dėl skrydžių tuščiais lėktuvais į kryptis kelionių organizatoriai patyrė papildomų išlaidų, kadangi vienoje skrydžio dalyje į kryptį nebuvo vežami nauji keleiviai ir šios dalies skrydžių kaštai nebuvo padengti (keleiviams už neįvykusias keliones, tame tarpe ir už šią skrydžio dalį, turi būti grąžinami pinigai):

- 1.2020-02-29 – Vilnius-Bergamo-Vilnius/ Italijos Respublika.
- 2.2020-02-29 Vilnius-Verona-Vilnius/Italijos Respublika.
- 3.2020-03-13 – Vilnius – Tenerifė – Vilnius/ Ispanijos Karalystė.
- 4.2020-03-13, 2020-03-15, 2020-03-16, 2020-03-18 – Vilnius-Šarm El Šeichas-Vilnius/ Egipto Arabų Respublika (6 skrydžiai).
- 5.2020-03-14, 2020-03-16, 2020-03-17 – Vilnius-Hurgada-Vilnius/ Egipto Arabų Respublika (7 skrydžiai).
- 6.2020-03-15 – Vilnius-Dubajus-Vilnius/ Jungtiniai Arabų Emyratai.

Įmonės dėl repatriacinių skrydžių **papildomai patyrė apie 1 mln eurų nuostolių dėl tuščių lėktuvų siuntimų į kryptis**. Tai yra pusė šių skrydžių kaštų. Likusią pusę skrydžio kainos Bendrovė dengė savo lėšomis (nepaisant to, kad juose atgal iš krypties skrido keleiviai, tai nepadengia šių skrydžių nuostolių ir likusios programos nutraukimo kaštų). **Pabrėžiame, kad ši nuostolių suma sudaro tik skrydžio į vieną pusę (be keleivių) kaštus**. Skrydžio su keleiviais į Lietuvos Respubliką kaštų atlyginti neprašoma.

Tokiu būdu, remdamiesi nurodytais motyvais, kreipiamės į Ekonomikos ir inovacijų ministeriją prašydami įvertinti galimybę kompensuoti skrydžių, skirtų Lietuvos Respublikos piliečių repatriacijai, dalines išlaidas.

Sprendžiant kelionių organizatorių patirtų dalinių repatrijavimo išlaidų atlyginimo klausimą, prašome atkreipti dėmesį į tai, kad:

1. **Skrydžiai turi būti laikomi repatriaciniais**. Repatriacija savo turiniu yra piliečių grąžinimas į savo šalį, o būtent toks ir buvo šių skrydžių tikslas. Tuo metu, kai buvo vykdomi šie skrydžiai tiek Susisiekimo ministerijai, tiek Užsienio reikalų ministerijai jau galiojo pavedimas organizuoti Lietuvos Respublikos piliečių parvežimą iš užsienio valstybių. Tai, ar skrydis buvo repatriacinis, turi būti vertinama ne pagal jo užsakovą, bet pagal jo tikslą. Bendrovės priimti sprendimai nedelsiant repatrijuoti turistus buvo priimti atsižvelgiant į valstybės sprendimus ir Bendrovės atlikti veiksmai yra pasekmė valstybės priimtų sprendimų. Orlaiviai į kryptis skrido tušti. Taigi **skrydžiai nebuvo komerciniai, po jų įvykdymo kelionių organizatorių veikla buvo sustabdyta**.

2. Analogiško pobūdžio skrydžiai Europos Sąjungos kontekste vertintini kaip repatriaciniai. . Mūsų duomenimis, Europos Sąjunga kompensavo 75 proc. repatriacijos išlaidų kitoms šalims (pvz., Vokietijai), kurios organizavo repatriacinius skrydžius iš Egipto, Maroko, Tuniso, Filipinų ir kitų šalių. Lietuvos kelionių organizatorių vykdyti skrydžiai, kurie buvo skirti tik parsivežti keliautojus iš Italijos, Egipto, Tenerifės, Dubajaus taip pat buvo repatriaciniai – jais į minėtas valstybes nevyko jokie nauji poilsiautojai. **Savo repatriacinio tikslo skrydis nepraranda tik dėl to, kad jį vykdo verslo subjektas be valstybės užsakymo.** Tuo atveju, jei verslas šios pareigos nebūtų prisiėmęs, ji būtų tekusi valstybei. Lietuvos kelionių organizatoriai būdami socialiai atsakingi bei laikydamiesi teisės aktų reikalavimų, mano, kad priešingas elgesys prieštarautų sąžiningo ir atsakingo verslo principams bei etikai. Mūsų supratimu, Lietuvos verslas, atsidūręs tokioje padėtyje, kai ne dėl savo kaltės privalėjo imtis analogiškų veiksmų kaip ir valstybė, negali būti diskriminuojamas ir turėtų sulaukti patirtų išlaidų kompensavimo.

3. **Repatriaciniai skrydžiai buvo vykdomi ne kelionių organizatorių valia ir iniciatyva.** . Kelionių organizatoriai vykdė repatriacinius skrydžius ne savo iniciatyva bei valia, o tinkamai ir operatyviai reaguodami į jau minėtus viešojo administravimo institucijų sprendimus.

4. Kelionių organizatoriai **iki šiol nėra sulaukusios jokios konkrečios valstybės pagalbos priemonės dėl COVID-19 ypatingai nukentėjusiems sektoriams.** Visoje Europos Sąjungoje, taip pat EBPO pripažįstama, kad turizmas yra vienas labiausiai dėl paskelbtos pandemijos nukentėjusių verslo sektorių. Pavyzdžiui, Vokietijoje vienam iš didžiausių kelionių organizatorių TUI yra suteikta valstybės paskola, kurios vertė 1.8 mlrd. eurų. Tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos kelionių organizatorių **veikla šiuo momentu yra sustabdyta.** Visos valstybės taikomos priemonės, išskyrus subsidijas darbo užmokesčiui, yra nukreiptos į kitus sektorius, o kelionių organizatorių veiklos specifikai nėra pritaikytos.

5. Kelionių organizatoriai **siekia maksimaliai išlaikyti darbo vietas ir užtikrinti veiklos tęstinumą.** Kelionių organizatorių vykdoma kelionių organizavimo veikla yra glaudžiai susijusi ir su susiekimo oru bei sausumos transportu veikla. Kelionių organizatoriams negalint vykdyti veiklos, prasideda grandininis neigiamų pasekmių poveikis ir kitiems rinkos segmentams,- sausumos transporto bendrovėms, Lietuvoje veikiančioms avialinijoms (pvz., aviacijos sektoriuje prasidėjo darbuotojų atleidimai, kitose bendrovėse situacija taip pat sudėtinga). Norime ir siekiame, kad su valstybės parama verslo tęstinumui išlaikytume ne tik darbuotojus turizmo sektoriuje, bet ir prisidėtume prie transporto sektoriaus veiklos tęstinumo.

6. **Repatriacinių išlaidų padengimas tik iš verslo lėšų viršija protingos verslo rizikos ribas.** Kaip jau buvo minėta, kelionių organizatorių patirti nuostoliai nėra ir, tikėtina, nebus kompensuojami kitų verslo subjektų, todėl proporcinga ir teisinga, kad išlaidos, kurias verslas patyrė siekdamas užtikrinti sklandų ir greitą Lietuvos piliečių repatrijavimą iš pavojingų šalių ir vykdydamas Lietuvos Respublikos atsakingų valstybės institucijų ir pareigūnų sprendimus, būtų kompensuojamas tikslinėmis valstybės ar Europos Sąjungos lėšomis.

7. **Lietuvos turizmo asociacijos vertinimu, šių kaštų padengimui galėtų būti teikiama valstybės parama, nes jie tiesiogiai susiję su ekstremalios situacijos paskelbimu ir jos suvaldymu.** Kelionių organizatoriams šie kaštai nepadengti be aiškaus pagrindo ir verslas šiuo požiūriu yra diskriminuojamas, lyginant su kitomis šalimis, kuriose turizmo verslui teikiama parama, lengvatinės paskolos, prisidedama prie verslo išsaugojimo ir kitomis formomis. Skrydžiai buvo organizuojami ne pagal tvarkaraštį dėl to, kad dėl staigiai besikeičiančios situacijos pasaulyje skrydžių vykdymas nustatytu tvarkaraščiu buvo per daug rizikingas (pvz., Egiptas numatė judėjimo suvaržymus nuo 2020-03-19, tuo tarpu Bendrovės numatytas tvarkaraštis numatė paskutinį skrydį 2020-03-22).

Tokiu būdu, įvertinus kas nurodyta, maloniai, prašome, Jūsų skubiai išnagrinėti prašymą dėl XX eurų repatriacijos išlaidų (tiesioginių nuostolių), patirtų dėl ekstremalios situacijos, atlyginimo. Esant poreikiui pateiksime visus reikalingus įrodymus (t.y. sąskaitas ir mokėjimo pavedimus tiekėjams). Tai reikšmingai prisidėtų prie veiklos tęstinumo ir galimybės išsaugoti darbo vietas.

LTA Vykdančioji direktorė

Milda Plepytė-Rainienė